

Castell de Calaf

Calaf

Ubicació

Comarca:	Anoia
Lloc/Adreça:	Castell de Calaf. 08280 Calaf
Emplaçament	Es situa a la part més alta del nucli de Calaf. S'hi arriba des del Carrer Xuriguera.
Alçada:	715
Coordenades:	
Latitud:	41.73374
Longitud:	1.50966
UTM Est (X):	376059
UTM Nord (Y):	4621288

Classificació

Número de fitxa	08031 - 128
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani
Segle	XI-XXI
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Ha estat restaurat recentment.
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Defensa
Observacions protecció:	BCIN, Monument Històric. R-I-51-5218
Data aprovació:	dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari	IPA: 650
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Restringit
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública

Titular:	Ajuntament de Calaf
Fitxes associades:	
<u>Jaciment del Castell de Calaf</u>	
Autoria de la fitxa	Jordi Seró i Ferrer. IN SITU Patrimoni i Turisme
Data de registre de la fitxa:	dv., 20/11/2015 - 01:00

Descripció

El conjunt que ens ha arribat fins avui ha patit diverses transformacions al llarg dels segles, des de la seva creació, decadència i restauració. En el moment de la seva construcció, s'alçà al cim d'un petit turó al nord del nucli urbà, on també s'hi va edificar l'església romànica de Sant Pere. El castell de Calaf es bastí al segle XI, però les restes que avui es conserven semblen correspondre a una edificació més tardana, probablement dels darrers segles de l'època medieval. L'estructura del castell és de planta poligonal, amb els cinc costats de mides diferents. Tant l'amplada nord-sud com l'oest-sud-est és d'uns 28 m. Els murs, de grans carreus ben escairats, tenen un gruix que oscil·la entre els 270 i els 300 cm. L'estat de conservació dels murs i les torres abans de la restauració era força desigual, però en general totes les estructures presentaven un avançat estat de ruïna. Els murs més alts restaven a la banda sud, superant els 10 m. A llevant, la façana del castell tenia els extrems arrodonits amb una lleugera formació de torres que no es tanquen al seu interior. L'angle nord-oest estava parcialment derruït i al nord-est hi havia una torre de planta circular que es trobava enrunada. L'accés a aquesta torre per l'interior del castell estava tapiat i situat en un nivell molt inferior a l'actual, provocat per un rebliment del pati. La banda sud del castell va ser la més transformada en èpoques posteriors, probablement durant les guerres carlines, ja que bona part del mur fou reconstruït amb un parament molt més prim que la resta i s'hi van afegir espitlleres fetes amb maó. Els materials més antics del conjunt de les façanes són de carreus col·locats en fileres i morter de calç, mentre que les parets més modernes presenten un paredat amb diferents materials no ordenats i de menys qualitat en el morter. D'aquesta època és també la reedificació de bona part del perímetre del castell. L'accés principal al castell estava situat a la banda meridional, on la muralla forma una reculada i el portal sobresurt respecte a la resta del mur. El portal, originàriament adovellat, fa 200 cm d'amplada i 270 cm d'alçada. Una rampa d'escaleres que puja des de els pendents del nucli urbà, suportada amb murs de traça circular adossats a la part baixa del castell, salva el desnivell existent entre la part baixa del castell i el portal d'accés. A l'interior del recinte restava un mur transversal en sentit oest-est situat a uns 4,80 m de la paret sud. A la part interior d'aquest mur, a la banda est, hi havia una cornisa de pedra situada a uns 120 cm del nivell del sòl que es podria relacionar amb l'existència d'un sostre. Cap dels paviments originals era visible. També es conservava una cisterna de grans dimensions situada al centre de l'espai clos. La restauració del castell es va dur a terme entre els anys 2009 i 2011. Abans, però, es van realitzar estudis previs i intervencions arqueològiques que van permetre conèixer les característiques constructives dels murs i la preexistència de dues dependències interiors. Una d'aquestes sales, a l'est, conservava l'arrancada de nou arcs de pedra que formaven l'estructura de la bodega subterrània de l'interior del castell. A l'estança de ponent també es van trobar cinc arcs que conservaven l'arrancada dels pilars i l'encaix de les dovelles a un dels murs.

Observacions:

Cont. Descripció: L'objectiu principal de la rehabilitació era la restauració de les estructures del castell. També es va projectar la reconstrucció puntual dels murs per tal de poder-los consolidar correctament. La torre de la façana nord va ser recuperada i es va construir una escala de caragol per facilitar l'accés a la part superior dels murs, on es va dissenyar un recorregut perimetral convertint el castell en un excel·lent mirador. La consolidació dels murs medievals es va fer mitjançant un reforç de la cimentació amb formigó armat i rejuntant els carreus amb morter. Pel que fa a l'obra nova, a l'exterior es va emprar obra de carreus, mentre que a l'interior es va optar pel formigó vist. El portal

d'entrada es va reconstruir amb carreus de pedra llavorada. L'espai interior es va unificar amb una nova pavimentació, que va adaptar els diferents nivells originals de l'obra, i tant a l'antiga sala residencial com a l'espai de la bodega (que es conserva sense la coberta) es van emprar lloses de pedra. Entorn del castell s'ha constituït un ampli espai enjardinat, s'ha millorat el camí d'accés des del Portal de l'Hospital i s'ha creat un nou camí a la zona de ponent.

Història

Les primeres referències documentals del castell de Calaf apareixen en el document de donació de la terra de la Segarra amb els puigs de Calaf, Calafell i Ferrera atorgada per Borrell, bisbe de Vic, al levita Guillem de Mediona el 30 d'abril de 1015 per tal de què hi construís fortificacions, ho governés i hi portés agricultors que hi habitessin i cultivessin. Les terres que va rebre el levita Guillem el 1015 havien estat donades pel comte Borrell i la comtesa Ermesenda, entre el 1010 i el 1015, al bisbe de Vic. Del castell de Calaf no es tenen més notícies des del 1015 fins a la mort de Guillem de Mediona, que en el seu testament del 1031-1033 deixà el castell a un fill seu que era clergue i que devia tenir-lo en servei a l'església de Sant Pere de Vic. Pocs anys més tard sorgiren conflictes entre la casa de Cardona i el Bisbe, atès que els vescomtes de Cardona al·legaren que tenien els drets del lloc per una donació feta pels mateixos comtes Ramon Borrell i Ermesenda. El conflicte es va resoldre a favor dels vescomtes, els quals donaren a Sant Pere de Vic el castell de Calaf amb totes les pertinences, amb la condició que ells i els seus successors ho tindrien sota el patrocini de l'església osonenca i pagarien de cens anual un àpat al capítol de Vic. A partir d'aquí els bisbes de Vic serien senyors eminents i els vescomtes de Cardona feudataris seus i hi posarien castlans. Les desavinences respecte al castell continuaren durant els segles següents, però des del 1375 i fins a la desaparició dels senyorius jurisdiccionals amb la desamortització al segle XIX, el castell de Calaf quedà definitivament vinculat al comtat de Cardona. L'aspecte actual del castell és fruit de totes les reformes i modificacions que va patir en els diferents conflictes que es van succeir al llarg dels anys, fins que finalment fou abandonat després de les guerres carlines del segle XIX. A partir d'aquí començà un greu procés de degradació que acabà l'any 2009 amb la rehabilitació integral del castell per destinar-lo a usos culturals i turístics.

Bibliografia

AA.VV. (1992). Catalunya Romànica. Vol. XIX. L'Anoia. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana.
SOLSONA PIÑA E. (2009). Projecte executiu de la Restauració del Castell de Calaf.

